

ingediend op **42** (2020-2021) – Nr. 4
7 februari 2022 (2021-2022)

Verslag

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door Filip Brusselmans en Tinne Rombouts

over het jaarverslag

van het Kinderrechtencommissariaat

2019-2020

Documenten in het dossier:

42 (2020-2021) – Nr. 1: Jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat
– Nr. 2 en 3: Verslagen

verzendcode: CUL
PAR

**Vlaams
Parlement**

Samenstelling van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media:

Voorzitter: Elisabeth Meuleman.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Marius Meremans, Freya Perdaens, Wilfried Vandaele, Manuela Van Werde;
Filip Brusselmans, Johan Deckmyn, Klaas Sloomans;
Karin Brouwers, Orry Van de Wauwer;
Steven Coenegrachts, Stephanie D'Hose;
Elisabeth Meuleman, Jeremie Vaneeckhout;
Hannes Anaf.

Plaatsvervangers:

Andries Gryffroy, Kathleen Krekels, Philippe Muyters, Kris Van Dijck, Karl Vanlouwe;
Immanuel De Reuse, Jan Laeremans, Ilse Malfroot;
Maaïke De Rudder, Tinne Rombouts;
Els Ampe, Bart Tommelein;
Gustaaf Pelckmans, Tine Van den Brande;
Katia Segers.

Toegevoegde leden:

Tom De Meester.

INHOUD

I.	Toelichting	4
1.	Introductie	4
2.	Coronacrisis	5
3.	Grensoverschrijdend gedrag in de sport.....	7
4.	Besluit.....	8
II.	Bespreking.....	9
1.	Beschouwingen uit de commissie	9
1.1.	Filip Brusselmans	9
1.2.	Jeremie Vaneekhout	10
1.3.	Manuela Van Werde	11
1.4.	Tinne Rombouts.....	12
1.5.	Steven Coenegrachts.....	14
2.	Antwoorden van het Kinderrechtencommissariaat	14
3.	Aanvullende vragen en antwoorden.....	22
	Gebruikte afkortingen	25

Bijlage: zie de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

Op donderdag 29 april 2021 besprak de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media het jaarverslag 2019-2020 van het Kinderrechtencommissariaat.

De presentatie bij de toelichting van de kinderrechtencommissaris is te vinden op de [dossierpagina](#) van dit commissieverslag op www.vlaamsparlement.be.

(Deze vergadering werd als videoconferentie georganiseerd.)

I. Toelichting

1. Introductie

Caroline Vrijens, Vlaams kinderrechtencommissaris, begint met de titel van het Jaarverslag 2019-2020: 'Kinderrechten mogen nooit meer in lockdown gaan'. Het accent zal vandaag inderdaad op corona liggen, naast enkele andere zaken die ter sprake zullen komen.

Het aantal meldingen in een werkjaar schommelt de jongste tijd altijd tussen zowat 1100 en 1200. In het hier gerapporteerde werkjaar waren het er 1128. De spreker vermeldt daarnaast echter een groot aantal signalen uit het middenveld, met naast jeugdhulpvoorzieningen en begeleiders ook leerkrachten en jeugdwerkers in vrijetijdsvoorzieningen, kortom mensen die soms voor een heel grote groep kinderen staan. Erg dikwijls betrof het een alarm wegens de hele zware maatregelen en richtlijnen. Daardoor was het jaar wel degelijk ongewoon. In die 1128 meldingen gaat het soms zelfs over een hele school.

Het Kinderrechtencommissariaat werkt van signaal tot advies. Caroline Vrijens ziet de Klachtenlijn als de vinger aan de pols, de ruggengraat van de werking van het Kinderrechtencommissariaat. De Klachtenlijn beschikt over vijf medewerkers. Ze informeren en adviseren de melders. Soms moeten ze 'warm doorverwijzen', maar soms gaan ze echt in bemiddeling of begeven ze zich ter plekke, maar dat was door de coronamaatregelen minder mogelijk. Gesprekken of bemiddelingen met mensen in bijvoorbeeld scholen of voorzieningen gebeurden vaak online. De Kinderrechtencommissaris prijst haar medewerkers voor de digitale vaardigheid die ze hebben verworven.

Van zijn Klachtenlijn maakt het KRC de brug naar het beleid, zijn tweede grote opdracht. Het gaat te werk in tandems van klachtenbehandelaars en beleidsadviseurs met een specialisatie in een bepaald domein: onderwijs, vrije tijd, jeugdhulpverlening enzovoort. Het werkt op die manier prima omdat de signalen uit de Klachtenlijn meteen goed terechtkomen bij de beleidsadviseur in de tandem.

Ook in dit werkjaar waren de meeste melders privépersonen: 77 procent. Maar zoals gezegd hebben ook professionals – leerkrachten, jeugdwerkers en in mindere mate overheden – problemen gemeld. De privépersonen zijn in de eerste plaats ouders en soms ook voogden of pleegouders. Maar het gaat ook vaak over andere familieleden zoals grootouders, of om vrienden en kennissen. Soms zijn minderjarigen zelf melder, zij het veelal de hogere leeftijdscategorieën. Brieven van jongere kinderen komen minder frequent voor. Het feit dat het KRC een tweedelijnsinstantie is, verklaart waarom vooral volwassenen contact opnemen.

De meeste professionals onder de melders komen uit het beleidsdomein Onderwijs: CLB-medewerkers en begeleiders in scholenzorg, naast leerkrachten en soms directeurs. Andere werken in de gezondheidszorg, in jongerenwelzijn, asiel en migratie en welzijn, vermeldt de spreker. Meldingen gebeuren ongeveer gelijkmatig per telefoon en online, dus via de website of via e-mail.

Qua onderwerp staat de jongste vier jaar het onderwijs bovenaan, gevolgd door het gezin en de rechtenkwesaties daarbinnen. Erg veel meldingen betreffen scheidingen. Op de derde plaats komen de meldingen over de hulp aan minderjarigen: jeugdhulpverlening maar ook gezondheidszorg. Andere thema's zijn asiel en migratie, justitie en politie, vrije tijd en media. Het bereik van de meldingen is groot, besluit de spreker.

2. Coronacrisis

Vervolgens gaat de kinderrechtencommissaris in op de coronacrisis. De eerste twee weken na de lockdown van 13 maart 2020 viel zowat alles stil in de richting van het KRC. Het team voelde de situatie met de schoolsluiting aan als bijzonder ingrijpend en verwachtte dat het maar een stilte voor de storm zou worden. Vanaf begin april 2020 kwamen er inderdaad ontzettend veel meldingen binnen met betrekking tot de coronasituatie.

Het recht op onderwijs stond uiteraard onder druk doordat de scholen dicht waren. Ongezien was ook de druk op andere rechten zoals het recht op contact en spel, en het recht op hulpverlening. Hulpverleners mochten bijvoorbeeld niet meer binnen bij gezinnen. Een voorbeeld is een mama die geen enkele fysieke thuishulp meer kon krijgen voor haar vier kinderen met autisme.

De melders uit die tijd waren opnieuw grootouders, ouders, leerkrachten en CLB-medewerkers, maar ook kinderartsen, psychologen, terreinwerkers uit ngo's enzovoort. De maatregelen hadden een enorme impact op kinderen en jongeren, en op hun rechten. Toen de eerste schok van de lockdown wat was geluwd, kwamen ook de gewone meldingen terug op gang. Door onder meer de tijdelijke schoolsluiting zien de grafieken er wat anders uit dan in andere jaren.

Caroline Vrijens gaat nader in op de signalen met betrekking tot hulpverlening en gezin. Veel ouders die het KRC contacteerden, bleken de wanhoop nabij door de sluiting van de scholen en het gebrek aan sociale contacten en spel voor hun kinderen. Ze noemden het bijvoorbeeld onmenselijk dat hun enige kind altijd alleen was met twee thuiswerkende ouders. De hulpverlening is vanaf een gegeven moment wel weer op gang getrokken, eerst digitaal en dan ook fysiek. Maar de quarantaines en het opgeschorte bezoekrecht in de jeugdzorg hebben een loodzware impact op jongeren die eigenlijk al kwetsbaar zijn. Caroline Vrijens heeft er uitgebreid over gerapporteerd in de Coronacommissie.

Professionals luidden alarm over gestegen meldingen van geweld bij AWEL, de CLB-chat en 1712. Dat deden ze ook met betrekking tot het welzijn van kinderen en jongeren in de zorg. Begeleiders vroegen het KRC of de balans niet te ver doorsloeg, en of die zware maatregelen wel zulke essentiële rechten van de tafel mogen vegen als het recht om de eigen ouders te zien.

Erg veel meldingen waren er met betrekking tot het recht op spel. De coronamaatregelen hebben dat recht aanvankelijk helemaal ingeperkt. Caroline Vrijens heeft de infolijn corona erover aangesproken, aangezien die niets vermeldde over spelen. De informatie bleef beperkt tot zaken als winkelen of sporten en dus veeleer gericht tot volwassenen. Als antwoord kreeg de kinderrechtencommissaris te horen dat het eigenlijk heel simpel was: spelen mag gewoon niet, en alleszins alleen in de privéruimte.

Toen heeft het KRC aan beleidsmakers en media duidelijk de boodschap gegeven dat ze ook rekening moeten houden met het feit dat heel wat kwetsbare kinderen en jongeren geen privéruimte hebben, geen tuin en geen terras. Met de speelpleintjes en skateparken op slot zaten ze helemaal vast. Gelukkig heeft men veel geleerd uit die eerste lockdownperiode en is het nooit nog op die manier overgedaan.

Heel wat kinderen, jongeren en ouders signaleerden ook de angst voor boetes. Sommige waren er zwaar van onder de indruk. Het KRC heeft vanaf het begin gevraagd om speelpleintjes en publieke ruimten in het belang van kwetsbare jongeren, die vaak niet in een georganiseerd vrijetijdsaanbod zitten, zo snel mogelijk op een veilige manier te heropenen. Dat is uiteindelijk ook wel relatief snel gebeurd.

Met al de binnenkomende klachten en signalen heeft het Kinderrechtencommissariaat eerst even moeten zoeken naar zijn eigen positie. In principe zijn de Vlaamse volksvertegenwoordigers de eerste doelgroep voor de communicatie door het KRC. Maar de richtlijnen die de bevoegde ministers in overleg met de adviesorganen en het Overlegcomité uitvaardigden, kwamen aan een hoge snelheid. Het Kinderrechtencommissariaat heeft inderdaad advies gegeven aan het parlement, maar ook de ministers van respectievelijk Jeugd, Onderwijs en Welzijn zo snel mogelijk de vermelde signalen doorgespeeld in de hoop dat ze er rekening mee zouden houden in de maatregelen die ze en cours de route ontwikkelden en aanpasten.

Het KRC heeft het parlement adviezen bezorgd en bijvoorbeeld deelgenomen aan de Taskforce Kwetsbare Gezinnen. Maar net als andere organisaties met een kinderen- en jongerenwerking of die kinderrechten behartigen, kampte het in april 2020 met de frustratie dat kinderen en jongeren te weinig aan bod kwamen. Samen met de Kinderrechtencoalitie en KeKi heeft het KRC de grote coronabevraging gedaan. Ook in de commissie Jeugd van 28 mei 2020 heeft het jongeren laten getuigen (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 403/1).

Van de situatie waarin jongeren meer last hebben van stress, verveling en eenzaamheid is de maatschappij ook op dit moment nog absoluut niet verlost. Ook thuis doen zich na een tijd meer spanningen voor, waardoor jongeren aangeven dat ze liever terug naar school zouden gaan. In de categorie van zes tot twaalf jaar heeft liefst een op de vijf in die situatie niemand om mee te spelen, een frappant cijfer. Kinderen en jongeren melden geen enkele inspraak te hebben over de regels thuis, in de voorziening of in de school.

Uit de goed gedifferentieerde bevraging van 44.000 kinderen en jongeren heeft het KRC afgeleid dat de maatregelen zwaarder vielen voor kinderen en jongeren die het thuis financieel moeilijk hebben, niet bij hun ouders opgroeien of thuis geen eigen plekje hebben.

Bij de versoepelingen van september 2021 kon ook Caroline Vrijens zelf buitenkomen om met kinderen en jongeren te spreken. Ze heeft jeugdhulpvoorzieningen in het jeugdwelzijnswerk en in asielcentra bezocht en er begeleiders gesproken, maar zeker ook de kinderen en de jongeren zelf. Hoe hebben zij de zomerperiode nu ervaren? De conclusies uit de bevraging van de Klachtenlijn werden daarbij helemaal bevestigd.

In januari, februari en maart 2021 heeft de spreker ook een aantal scholen bezocht, maar dan digitaal wegens de nieuwe verstrengingen. Ze is ook met jongeren gaan wandelen. Het is haar opgevallen dat het afstandsonderwijs echt heel moeilijk valt voor heel wat jongeren. Ze missen hun vrienden. Toen, maar ook nu, woog het gebrek aan vrije tijd op hen. Heel wat jongeren gaven aan dat ze hun vrienden ook buiten de school niet zagen, op misschien een enkele vriend na met wie ze dan samen gingen wandelen. Misschien speelde de winterperiode daarin een rol, maar het gebrek aan goesting of motivatie om echt af te spreken, was toch wel opvallend. Mogelijk waren onduidelijkheid over wat nog toegelaten is, en de pakkans door de politie een factor. Er kunnen ook een zekere angst en gelatenheid in het spel zijn.

Intussen bleef de Klachtenlijn verontrustende signalen over jongeren opvangen. Naast het KRC-team tonen ook heel wat experts uit de geestelijke gezondheidszorg, de kinderpsychiatrie en de pediatrie zich de jongste tijd erg bezorgd. De wachtlijsten

voor jongeren, waaronder die uit de tweede en derde graad van het middelbare onderwijs, worden almaar langer.

Het KRC heeft erg zijn best gedaan om de stem en het perspectief van de jongeren te vertolken. Er waren een open brief in januari 2021 en de voortdurende inspanningen van de kinderrechtencommissaris in de media. Ze vestigde de aandacht op hoe lastig dit beleid voor hen was en hoe het op hun welzijn woog. Recent heeft het KRC met berichten, boodschappen in de media en open brieven in samenwerking met experts opgeroepen om het afstandsonderwijs zo snel mogelijk af te schaffen. Op 28 april 2021 is beslist om vanaf 10 mei jongeren terug voltijds naar school te laten gaan. De oproep van het Kinderrechtencommissariaat is om bij de voltijdse heropening van de scholen alsook bij het begin van het volgende schooljaar veel aandacht te hebben voor het welbevinden en het welzijn van de leerlingen. Het vraagt om ervoor te zorgen dat ze daar wat zuurstof krijgen en dat er ook leuke dingen kunnen gebeuren, ondanks de examens die er aankomen.

In zijn aanbevelingen wijst het Kinderrechtencommissariaat erop dat de vrije tijd nog altijd onder druk staat. Het heeft zijn standpunten ook aan de lokale besturen en de gouverneurs gecommuniceerd, in januari 2021 specifiek met betrekking tot de vrijetijdsactiviteiten. Probeer creatief te zijn, probeer te zoeken naar mogelijkheden om zaken toch te laten doorgaan, is de boodschap. Het KRC heeft immers heel wat signalen gekregen dat sommige lokale besturen ter wille van de zekerheid en de veiligheid strenger waren dan noodzakelijk.

Op dit moment pleit Caroline Vrijens ervoor om de regel van één enkele hobby, die nog altijd geldt voor kinderen tot twaalf jaar, te versoepelen. Kinderen hebben het er vaak lastig mee. De spreker hoopt dat de komende versoepelingen de jongeren ten goede zullen komen.

In de huidige staat van versoepelingen mogen jongeren samenkomen met tien personen op voorwaarde dat ze daarbij afstand bewaren. Voor het jeugdwerk en de georganiseerde vrije tijd zal dat 25 personen worden. De zomer van 2021 ziet er dan ook wel hoopgevend uit, verwacht de spreker. Het Kinderrechtencommissariaat blijft echter vragen om begrip, ook van de politie, voor het feit dat de maatregelen niet simpel zijn geweest voor jongeren. De angst dat jongeren regels zouden overtreden, mag geen aanleiding zijn om hen harder aan te pakken dan volwassenen. Het zal er nu op aankomen dat ze van de versoepelingen moeten kunnen genieten.

Gelukkig zijn de scholen opengebleven, tenzij er besmettingen waren geconstateerd. Daar heeft het beleid resoluut voor gekozen. Op dat vlak is Vlaanderen een voorbeeld in Europa, waar het in heel wat landen anders is gegaan. Anderzijds is hier het afstandsonderwijs erg lastig geweest voor jongeren. Vanuit dat besef en zijn eigen adviezen daaromtrent vraagt het KRC dat scholen dit zouden kunnen evalueren, en dat ze bij het examineren echt zouden focussen op het meest noodzakelijke.

Het actieplan Veerkracht heeft opnieuw middelen veil voor kinderen en jongeren in een kwetsbare situatie, wat Caroline Vrijens toejuicht.

3. Grensoverschrijdend gedrag in de sport

Van de niet-coronagerelateerde meldingen zijn voor de commissie vooral de 31 meldingen rond vrije tijd en de 13 meldingen rond media van belang. Hoewel ze daarmee absoluut niet de grootste domeinen qua meldingen zijn, zijn ook die leerrijk.

De integriteit in de sport vormt een belangrijk aspect, ook in de commissiewerkzaamheden. Het thema haalt vaak het KRC-jaarverslag. Het KRC wil, op basis van zijn Klachtenlijn, de stem van kinderen en jongeren een plek geven wanneer zich

problemen hebben voorgedaan in sportverenigingen. De spreker blijft hameren op het belang van interne meldpunten of aanspreekpunten integriteit, en van aandacht voor het perspectief en de inspraak van de jongeren.

In de zomer van 2020 hebben ex-turnsters in de media getuigd over geweld en zware mentale en fysieke druk vanwege sommige coaches. Op 16 april 2021 heeft een onafhankelijke onderzoekscommissie haar rapport uitgebracht.

Zelf heeft het KRC eveneens dergelijke meldingen ontvangen, waarvan de spreker een illustratief voorbeeld toelicht. De ouders van Ella en Lara hebben in januari 2020 een klacht ingediend bij zowel de Gymfed als het Kinderrechtencommissariaat. De meisjes waren uit de topsportstructuur gezet. Er was een dossier of een klacht met betrekking tot psychologisch grensoverschrijdend gedrag door de coach. Omdat de ouders de behandeling van de klacht door de Gymfed niet correct vonden, hebben ze het KRC gevraagd om op te treden.

Het Kinderrechtencommissariaat heeft zijn bezorgheden overgemaakt aan de gymfederatie. Het heeft zijn aanbevelingen, ook naar aanleiding van vroegere klachten, aan de onderzoekscommissie bezorgd. De onderzoekscommissie heeft het commissariaat om zijn insteek gevraagd.

Het rapport is alvast een stap vooruit. Er is nu ook beslist tot de oprichting van een taskforce en een stuurgroep op initiatief van de Vlaamse minister van Sport. Het rapport van de onderzoekscommissie stelt tot tevredenheid van de spreker de kinderrechten centraal. Er is een duidelijke erkenning voor de slachtoffers. Ook positief is de aandacht voor herstel. Men wil gezond en ethisch sporten voorop plaatsen. Men is zich ervan bewust dat zoiets een continue opdracht vormt. Het gaat om werken aan een cultuur, een werk dat nooit afgelopen is.

Eén aanbeveling behelst een inzet op trainersopleidingen en bijscholingen. Het Kinderrechtencommissariaat volgt het rapport op, met aanbevelingen over de participatie en de beleving van kinderen en jongeren, en is erg blij met het rapport. Mocht de vraag er komen, dan is het KRC steeds bereid om deel uit te maken van de stuurgroep.

4. Besluit

Caroline Vrijens besluit dat haar organisatie altijd heeft gepleit voor een soort voorrang voor kinderen en jongeren met betrekking tot de versoepelingen in de coronamaatregelen. Die visie is niet ingegeven door hun fysieke verhouding tot het virus, maar door hun psychologische kwetsbaarheid. De uitspraken van psychologische experts en de signalen uit de kinderpsychiatrische units bevestigen dat ze op dat vlak een kwetsbare groep zijn.

Een beleid met vaccinatieprivileges zou voor het KRC totaal ontoelaatbaar zijn. Aan de kinderen en jongeren zelf is heel wat solidariteit gevraagd, waartoe de meeste ook uit eigen beweging bereid zijn gebleken. Ook zij hebben kwetsbare personen in hun eigen omgeving en familie. Maar ook omgekeerd zal die solidariteit behouden moeten blijven, besluit Caroline Vrijens.

II. Bespreking

1. Beschouwingen uit de commissie

1.1. Filip Brusselmans

Filip Brusselmans dankt Caroline Vrijens voor de toelichting van dit goede en overzichtelijke jaarverslag. Het commissielid dankt het Kinderrechtencommissariaat tevens om op de juiste momenten een belangrijke stem te laten horen in de coronacrisis, zeker toen men aanvankelijk speeltuinen en dergelijke op slot deed. Dat zo iets nooit meer mag gebeuren, zal wel niemand betwisten. Gelukkig heeft het Kinderrechtencommissariaat toen zijn stem laten horen.

Voor kinderen en jongeren in kwetsbare situaties, zonder echt vangnet, kwam deze coronacrisis aan als een mokerslag. Het gaat onder andere om kinderen en jongeren met een beperking, met zware financiële of andere moeilijkheden thuis, en in een zorgvoorziening. Ze verdwenen wat uit beeld door de aandacht die anderen in het licht van de crisis kregen. Er werd naar alternatieven gezocht zoals afstands-onderwijs en videocontact tussen ouders en kinderen in de zorg. Er was zelfs ruimte voor onlinezorg. Maar voor heel wat kinderen, jongeren en hun gezin was het onlinealternatief geen valabele of voor de hand liggende keuze. Denk maar aan het aantal schermen dat in een huis ter beschikking is. Ook de sluiting van de scholen heeft ouders soms tot wanhoop gedreven. Kinderen en jongeren misten het contact met leeftijdsgenoten. Er was sprake van klachten van mensen met te weinig geld of te weinig mediakennis om online mee te zijn. De restricties in de openbare ruimten, de bubbels en de beperkte sociale contacten zijn rigoureuze maatregelen die tot verveling, stress en vooral veel frustratie leidden, en niet alleen bij kinderen.

De grote enquête van 2020 van het KRC, KeKi en de Kinderrechtencoalitie bij acht- tot zeventienjarigen heeft meer dan 44.000 respondenten opgeleverd. Toch vindt Filip Brusselmans het cijfermateriaal over corona in het jaarverslag nogal summier in vergelijking met dat over andere thema's. Het verslag meldt 51 klachten over onderwijs en corona. Het zal toch niet tot die 51 beperkt gebleven zijn? Heeft het Kinderrechtencommissariaat meer cijfers over de impact van corona op het aantal klachten, over de coronagerelateerde klachten en de dossierbemiddeling? Hoeveel dossiers zijn er bijvoorbeeld geopend met betrekking tot door corona gevoed geweld of familiale spanningen? De spreker kan er wel begrip voor opbrengen dat niet alles op dat vlak eenduidig af te bakenen valt.

De Klachtenlijn heeft in dit uitzonderlijke jaar haar nut absoluut bewezen, tonen ook de bezoekersaantallen van de website aan. Hoe evalueert het Kinderrechtencommissariaat dit zelf? Kan en moet er nog iets veranderen op het vlak van middelen, personeelssterkte en dergelijke? Of volstaat de huidige situatie?

Wat was de respons op de ruim 2500 informatiemapjes die onder de professionelen in de jeugdsector werden verspreid?

Het Kinderrechtencommissariaat werkt ook mee aan het overleg van de Vlaamse kleutercoördinator met verschillende onderwijsactoren die kleuterparticipatie bevorderen. Hoe vaak heeft dat overleg plaatsgevonden? Gebeurde dit op verzoek van de kleutercoördinator of was het een eigen KRC-initiatief? Het lid heeft een soortgelijke vraag over de vergaderingen met de klankbordgroep Leerlingenvervoer vanuit het Departement Onderwijs en Vorming, en over die met de werkgroep Federaal Plan Kinderarmoede. Hoe en op initiatief van wie is dit overleg georganiseerd?

De jongeren op de wachtlijsten vormen een nijpend probleem. Welke concrete initiatieven heeft het Kinderrechtencommissariaat genomen in de korte periode die dit jaarverslag bestrijkt? Welke oplossingen schuift het op korte of middellange termijn naar voren? Over het beleid op dat vlak blijft Filip Brusselmans vaak op zijn honger zitten, al erkent hij dat ook het Vlaams Belang niet altijd een pasklaar antwoord heeft op al die problemen. Hoe kijkt het KRC er vanuit zijn expertise tegenaan?

Het lid vraagt verduidelijking bij de inbreng van het commissariaat in de Taskforce Kwetsbare Gezinnen.

Bij het collectieve leerlingenvervoer slepen de problemen al jaren aan. Heeft het KRC in de hier gerapporteerde periode enige verbetering gemerkt, of – hopelijk niet – zelfs nog een verergering?

Hoewel Filip Brusselmans ten slotte erkent dat ieder kind telt in de samenleving, vindt hij wel dat het Kinderrechtencommissariaat zich erg profileert in het vooral mediagenieke maar zeker niet onomstreden dossier van de IS-moeders en hun kroost. Moet het KRC de hoeveelheid tijd die het aan dit handjevol kinderen wijdt, niet meer afwegen ten opzichte van zijn algemene takenpakket? Soms lijkt dit wel de corebusiness van het Kinderrechtencommissariaat te zijn geworden, oppert de spreker, die echter geen afbreuk wil doen aan het werk van de organisatie. Hij zou graag in alle openheid horen hoeveel vte dit dossier doorheen het jaar opvolgen. Het principe dat ieder kind telt, blijft hij hoe dan ook voor 100 procent steunen, benadrukt het commissielid ten slotte.

1.2. Jeremie Vaneekhout

Jeremie Vaneekhout deelt de mening van Filip Brusselmans dat ieder kind telt. Hij heeft geen probleem met de vraag van de vorige spreker, aangezien elke vraag aan bod mag komen. Wel merkt Jeremie Vaneekhout op dat het Kinderrechtencommissariaat bij uitstek de rol heeft om kwetsbare kinderen centraal te stellen in zijn werking. Dat geldt dan voor elk kind dat een connectie heeft met Vlaanderen, in iedere positie.

Ook Jeremie Vaneekhout dankt de kinderrechtencommissaris voor de toelichting en voor het werk tijdens de coronacrisis, maar ook voor het vele werk van de jaren voordien. Het hele team van het Kinderrechtencommissariaat toont aan waarom het parlement er goed aan heeft gedaan om een kinderrechtencommissaris aan te stellen, middelen te geven en in alle vrijheid zijn of haar rol te laten spelen.

De harde les van de coronacrisis, die niet bedoeld is als verwijt aan de minister van Jeugd, is dat spijs de vele woorden in de commissie over het centraal stellen van het perspectief en de rechten van kinderen en jongeren, deze in de praktijk naar de achtergrond verdwijnen op de acute momenten waarop ze net het meest centraal zouden moeten staan. Dan worden er beslissingen genomen die achteraf toch niet de meest wenselijke zijn gebleken.

In de eerste, maar ook in de tweede en derde golf hebben het KRC en andere spelers in het jeugdveld hun stem laten horen. Ze hebben de lessen uit de eerste golf in herinnering gebracht toen die in de volgende golven weer onder druk kwamen. Hoe zou het Kinderrechtencommissariaat aankijken tegen een structurele verankering van de kindreflex? Tot frustratie van minister Dalle en deze commissie woont niemand het Overlegcomité bij met een specifieke kinder- of jongerenrechtenreflex. Op bepaalde momenten in de crisis is een gebrek aan grendels duidelijk geworden om dit perspectief te beschermen. Jeremie Vaneekhout wil er geen politieke evaluatie van maken, aangezien het een collectieve schuld betreft. Er moet wel open en eerlijk worden toegegeven dat zoiets nog een stuk beter zou kunnen.

De spreker beperkt die analyse niet tot de crisismomenten maar vindt meer algemeen dat er te vaak wordt gepraat over, maar niet met kinderen. Ziet Caroline Vrijens ter zake nog instrumenten of mogelijkheden voor een structureel veranderde oplossing? Op federaal niveau is er intussen een akkoord om stemrecht vanaf zestien jaar in te voeren voor Europese verkiezingen. Met betrekking tot de lokale verkiezingen werkt de Vlaamse Regering aan een mogelijke vervanging van de stemplicht door het stemrecht. Is dat geen momentum om ook stemrecht vanaf zestien jaar in te voeren?

Jeremie Vaneekhout hoopt op betere momenten wat betreft corona, maar leidt uit gespecialiseerde literatuur af dat de hele maatschappij, maar zeker ook kinderen en jongeren, een na-effect kunnen verwachten, een soort posttraumatische verschijnselen. Treft het KRC al bepaalde voorbereidingen op basis van de reacties op het voorbije anderhalf jaar?

Ten tweede baart het de spreker zorgen dat de spanning tussen de ordediensten en de jeugd is toegenomen, en dat de wederzijdse perceptie niet altijd goed evolueert. Het is uiteraard niet louter een zaak voor deze commissie, maar welke initiatieven zijn er nodig om de kloof tussen politie en jongeren te overbruggen? Hoe kunnen succeservaringen ontstaan, die tot wederzijds begrip zouden leiden? Welke rol moet het parlement daarin spelen? Wat is de rol van de lokale besturen daarin, en van het jeugdwerk?

Intussen valt het Jeremie Vaneekhout op hoe de samenleving activiteiten van kinderen en jongeren scherper beoordeelt dan gelijkaardige activiteiten van volwassenen. Er is overmatige persaandacht voor incidenten en overtredingen van coronaregels door jongeren, terwijl die door andere bevolkingsgroepen bijna geruisloos passeren. Het lid vraagt Caroline Vrijens naar een mogelijke remediëring, maar pleit in de commissie ook voor een actief beleid om een correct beeld ingang te doen vinden van de huidige jeugd, die even getalenteerd is als de vorige generaties. Het gaat om het vermijden van de typische ideeën over 'de jeugd van tegenwoordig', een fenomeen van alle tijden dat zelfs de Oude Grieken al kenden, maar dat mogelijk nog honderd jaar zal meegaan. Zelf neemt Jeremie Vaneekhout zich voor om niet in die richting te gaan denken.

1.3. Manuela Van Werde

Ook *Manuela Van Werde* dankt het Kinderrechtencommissariaat voor wat het voor de jongeren heeft betekend in de coronacrisis. Als iemand tijdens de pandemie de vinger aan de pols heeft gehouden van de kinderen en jongeren, en heeft aangegeven hoe het beleid beter op hen kan worden afgestemd, dan is het wel het Kinderrechtencommissariaat.

De N-VA heeft in de commissie de impact van corona op de jeugd nauw opgevolgd, maar het verdere verloop blijft onvoorspelbaar. Het is een grillige crisis met vele onverwachte en vervelende wendingen, bijvoorbeeld met betrekking tot de paaskampen van 2020, die helaas op het laatste moment moesten worden afgelast.

Het rapport heeft aandacht voor kindvriendelijke steden en gemeenten, mediawijsheid, voldoende open ruimte voor sport en spel, ondersteuning van jeugdwerk en een structurele aanpak van grensoverschrijdend gedrag. Het stelt de N-VA gerust dat het daarmee de zaken aankaart waaraan ook zij belang hecht. Zo staat de fractie zeker achter de oproep om niet alleen van de digitalisering zelf werk te maken, maar ook rekening te houden met de toegankelijkheid van de digitale wereld voor nogal wat kinderen.

Ook de oproep om met jongeren in gesprek te gaan, neemt de N-VA-fractie graag ter harte. Ze luistert graag en antwoordt met plezier op alle vragen die haar richting

uitkomen. Tevens is de fractie blij met de initiatieven die deze commissie in het verleden al heeft genomen om jongeren te horen.

Namens Freya Perdaens, die op moederschapsrust is, stelt Manuela Van Werde nog drie vragen. Ze polst of de omzetting van de AVMD-richtlijn voldoende is ingegaan op de gevraagde uniforme behandeling van jongeren over alle soorten mediadiensten heen.

Ze wil ten tweede weten of het Kinderrechtencommissariaat in het nieuwe JKP zijn adviezen naar waarde geschat ziet. Zijn er extra aandachtspunten?

Ten derde is het gebruik van de jeugdmonitor voor verbetering vatbaar gebleken, maar was het ook niet duidelijk of elke gemeente over een actieve jeugdraad beschikt. Daarnaast moet de interesse voor het label kindvriendelijke steden en gemeenten worden aangezwengeld, maar dan zonder de autonomie van de lokale besturen in het gedrang te brengen. Wat kan Vlaanderen doen om die lokale instrumenten te promoten?

1.4. Tinne Rombouts

Op haar beurt dankt *Tinne Rombouts* Caroline Vrijens voor de toelichting en het werk van het afgelopen jaar. Het was natuurlijk niet zomaar een jaar, maar een jaar met zeker voor kinderen en jongeren heel wat extra uitdagingen.

Het Vlaams Parlement heeft uiteraard al veel aandacht besteed aan de coronacrisis. Bij dit nieuwe overzicht valt op hoe bruusk de start van de lockdown voor iedereen is geweest. Iedereen was verbaasd dat hij in 2020 nog zo beperkt kon worden in zijn vrijheden. Tegelijk besepte iedereen dat de situatie niet evident was, ook voor het gezin, en zware maatregelen vergde. Zoiets is altijd een evenwicht zoeken.

De commissie en de minister van Jeugd hebben net als het KRC het belang van kinderen en jongeren op de agenda proberen te zetten, aangezien de rol, de belangen en de rechten van kinderen en jongeren toch wel wat anders zijn dan die van volwassenen. Hetzelfde geldt voor hun belevingen en noden.

Hoewel het lang heeft geduurd, is Tinne Rombouts blij dat er een kentering zit aan te komen. Omgekeerd zal iedereen regelmatig op dezelfde nagel moeten blijven hameren. Iedereen kijkt al uit naar de extra vrijheid die stap per stap wordt herwonnen, ook met de vaccinaties. Wat betreft de privileges zit iedereen wellicht op dezelfde lijn, ook op het terrein. Aan de andere kant moet iedereen ook wel beseffen dat er nog een zware tijd zit aan te komen. Hopelijk heeft iedereen psychische ruimte om zoveel mogelijk op korte tijd het een en ander te verwerken. Het woord posttraumatisch wil de spreker niet meteen gebruiken, zware naweeën zullen er zeker moeten worden opgevangen.

De regering, het parlement en het werkveld moeten anderzijds goed de vinger aan de pols houden om de noden op het terrein te kennen. Mits een goede samenwerking zal dat ook lukken. De spreker refereert ook aan de extra middelen die naar de steun voor kinderen en jongeren zijn gegaan en hoopt dat het beleid op dat elan kan voortgaan. Tinne Rombouts ervaart minister van Jeugd Benjamin Dalle als een stevige pleitbezorger om samen met het veld en de veldwerkers het nodige te realiseren.

Het commissielid vraagt zich af of en hoe een en ander kan worden verankerd. Gaat het op om steeds een jeugdtoets in te voeren waardoor die rechten verzekerd zijn? Tips van Caroline Vrijens in deze moeilijke aangelegenheid zijn zeker welkom. Van stemrecht vanaf zestien jaar verwacht Tinne Rombouts niet dat dit het verschil

zal maken in dergelijke crisissituaties. Hoe kan in een crisissituatie het juiste automatisme beter ingebouwd zijn?

Uiteraard heeft er grote onzekerheid geheerst over de algemene volksgezondheid. Iedereen heeft op een gegeven moment een stap moeten zetten. Alleen door een stap te zetten kan men bewegen en dus het debat weer aangaan. Zoals gezegd, is de spreker zeer geïnteresseerd in de visie van de Kinderrechtencommissaris op eventuele betere manieren van verankeren, aangezien ter zake het summum nog niet bepaald is gevonden.

Hoewel corona een groot stuk van de KRC-werking in beslag heeft genomen, polst het lid ook naar andere elementen van zijn beleid, aangezien ook de dagelijkse dingen aandacht blijven verdienen. Welke elementen ziet het Kinderrechtencommissariaat vandaag als de cruciale uitdagingen op het vlak van kinderrechten? Welke rol kan het Vlaams Parlement daarin opnemen, met het oog op de verlenging van de opdracht? Zijn er decretale aanpassingen aan de orde? Ook in tijden van corona mogen andere prioriteiten niet ondergesneeuwd raken.

Wat de kindvriendelijke steden en gemeenten betreft, wijst Tinne Rombouts op de duidelijk steile ambitie van minister Dalle. Er is een beleid om het label terug van onderuit – vanop het terrein en vanuit het netwerk – te laten groeien. Er is een heel duidelijke garantie voor de ondersteuning van het netwerk jeugdvriendelijke steden en gemeenten, met het signaal dat die garantie er zal blijven. Heeft Caroline Vrijens op dat vlak nog andere elementen of bezorgdheden aan te brengen?

Ondanks het feit dat sommigen het hebben over besparingen op het jeugdwerk, constateert de spreker extra budgetten, extra financiële impulsen in 2021 en extra geld met betrekking tot het JKP. Het is intussen een forse stap voorwaarts. Hoe ervaart het Kinderrechtencommissariaat dit?

Het commissielid beaamt de stelling in het jaarverslag dat kinderen echt gehoord willen worden. Het komt erop aan de kinderen te horen en naar hen te luisteren, en om zich daarbij in te leven en hen te begrijpen. Wel stelt het verslag dat dit luisteren en inleven nog niet altijd het gewenste effect oplevert. Wat bedoelt het Kinderrechtencommissariaat daarmee? Loopt het ergens mis, of zijn de inspraakmogelijkheden wel goed? Heeft de organisatie tips om het nog beter te doen? Alleszins zijn er officiële adviesraden voor kinderen en jongeren. Parallel ontstaan nog heel wat aparte participatietrajecten op maat van kinderen en jongeren, die ook rekening houden met hun diversiteit.

“Het Kinderrechtencommissariaat vraagt zorgvuldig om te gaan met detailinformatie over minderjarigen om stigmatisering te voorkomen. We verwachten dat van journalisten, maar ook van politieke partijen, verenigingen en individuen”, leest Tinne Rombouts voor uit het jaarverslag. Met die passus is het lid heel blij. Zoals er letterlijk staat, moeten ook politieke partijen dit principe respecteren. Met name vestigt de spreker de aandacht op de praktijk van de commissie om kinderen en jongeren in het parlement te horen over hun vaak individuele ervaringen, bijvoorbeeld bij de al vermelde coronahoorzitting. Hoewel Tinne Rombouts heel graag kinderen en jongeren wil horen, heeft ze er een dubbel en enigszins wrang gevoel bij wanneer zoiets in een officiële parlementaire vergadering gebeurt, in een openbare zitting. Dan wordt ieder individueel verhaal heel expliciet opengetrokken. Hoewel het toen goed is verlopen, blijft ze dat gevoel behouden. In dat opzicht kijkt de spreker uit naar de organisatie van de Kinderrechtendag in het Vlaams Parlement, waar de politieke partijen opnieuw mee aan tafel zullen zitten, en het Kinderrechtencommissariaat als organisator optreedt. Tinne Rombouts wil expliciet aandacht voor de manier waarop die dag wordt ingevuld, in het licht van de geciteerde passus. Ze vraagt ook aan de andere commissieleden om er oog voor te hebben.

1.5. Steven Coenegrachts

Net als de andere sprekers dankt *Steven Coenegrachts* de kinderrechtencommissaris en haar team. Het is niet evident om met alle corona-impact op de werkvloer ook nog eens de kinderen en jongeren te verdedigen die met diezelfde maatregelen in de verdrukking zijn geraakt.

De eerste, zeer ingrijpende lockdown was een nooit geziene stresstest voor de hele samenleving. Daarover heeft Filip Brusselmans het al gehad. Niemand had ervaring met dergelijke zaken en dus gingen bijvoorbeeld speeltuintjes op slot. Waarschijnlijk zijn heel wat zaken niet helemaal juist aangepakt. Het maakt het des te belangrijker om de tweede lockdown goed te analyseren. Zijn daarbij effectief dingen geleerd uit de eerste lockdown, en dus beter aangepakt? Dat zal zeker gelden voor het harde vechten om de scholen open te houden. Dat voorbeeld is een van de meest essentiële lessen uit de eerste lockdown. Wat kan men nog uit de tweede lockdown leren, polst Steven Coenegrachts. Vindt de kinderrechtencommissaris nog andere zaken te verregaand of te ingrijpend om in de toekomst te herhalen?

Net als Jeremie Vaneekhout gaat Steven Coenegrachts in op de vraag hoe de kinderrechtenreflex zo breed mogelijk kan worden verankerd. Hij kijkt daarbij naar de lokale beleidscellen en veiligheidscellen, die verantwoordelijk waren voor de operationalisering van de maatregelen op het terrein. Gezien de verantwoordelijkheid zit een burgemeester typisch met zijn team rond een tafel met als belangrijkste doel veiligheid, wat ook wel de correcte aanpak is. De schepen van Jeugd zal dan echter niet mee aan tafel zitten, met als resultaat dat er op het terrein soms beleid komt ten aanzien van kinderen en jongeren dat Steven Coenegrachts liever niet zou zien. Het is een opdracht van de hele politiek. Wat adviseert het Kinderrechtencommissariaat om meer dan vandaag de verankering van de kinderrechten – ook bij de lokale besturen – verder te bewerkstelligen, zodat het een permanente reflex wordt van administraties, schepencolleges en gemeenteraden?

Opvallend vond Steven Coenegrachts dat 8 procent van de contactnemingen bij het KRC door jongeren zelf is gebeurd. Is dat het te verwachten cijfer of zijn er nog inspanningen nodig om die drempel te verlagen? Misschien oordeelt Caroline Vrijens dat dit aandeel normaal is aangezien andere kanalen rechtstreeks op input van jongeren zijn gericht.

2. Antwoorden van het Kinderrechtencommissariaat

Het doet *Caroline Vrijens* steeds veel plezier om te zien hoeveel geïnteresseerde vragen de verschillende commissies over het jaarverslag stellen.

Filip Brusselmans polste waarom er niet meer dan 51 klachten zijn gekomen over onderwijs en corona. De registratie, op basis van een CRM-systeem, is niet eenvoudig. Wanneer een klacht in hoofdzaak over corona ging, hebben de klachtenbehandelaars dat altijd zo aangeduid met het oog op het jaarverslag. Maar heel dikwijls was corona een deelfacet van een klacht over een ander onderwerp. De 51 vermelde klachten gingen dus heel specifiek over de coronaregels voor de scholen. Dat die twee maanden gesloten zijn gebleven, heeft natuurlijk ook zijn impact.

Ouders hebben aangegeven dat ze er gek van werden dat hun kind heel de tijd thuis moest zitten zonder iemand om mee te spelen. Heel wat ouders gaven aan dat het digitale onderwijs niet lukte wegens geen laptop of geen internetaansluiting. Op een moment dat de scholen toe zijn, blijven de professionals meer afgescheiden van de jongeren en liggen die relaties anders, wat ook een impact heeft op de Klachtenlijn. Er kwamen ook heel wat meldingen in de persoonlijke mailbox van Caroline Vrijens en in de mail van het Kinderrechtencommissariaat. Veel klachten gingen niet over één kind maar behelsden een signaal over een hele klas, een

leraar of een hele school. De mensen die aan de alarmbel trokken, waren dikwijls professionals, maar ook ouders of gewone burgers die niet akkoord konden gaan met de richtlijnen van het beleid omdat de kinderrechten daar volgens hen zwaar onder hebben geleden. Hoewel het niet uit de cijfers naar voren komt, ging het absoluut over veel meer kinderen dan de 1128 meldingen.

De vraag over geweld en corona is al in verschillende commissies gesteld. De beoordeling is voor het Kinderrechtencommissariaat niet eenvoudig aangezien het geen onderzoeksinstantie is en het voor zijn cijfers afhangt van wie zelf de stap naar de organisatie zet. Wel ziet het KRC een blijvende opdracht in zichtbaarheid en bereikbaarheid voor jongeren, waaronder de meest kwetsbare. Waar die zelf minder goed de weg vinden, kunnen de jeugdwerkers en de professionals rondom hen daarvoor helpen zorgen.

Hoe dan ook blijkt uit de gegevens van actoren zoals onderzoekers, nupraatikerover.be en meldpunt 1712 dat het aantal meldingen van geweld in de coronaperiode is verdrievoudigd. Die gekende cijfers komen niet altijd terug in de KRC-statistieken, aangezien daar alleen het topje van de ijsberg te zien zal zijn. Een tweedelijnsinstantie kan niet altijd de evoluties van het veld in cijfers capteren.

Er was een vraag over de folders van het Kinderrechtencommissariaat. Het gaat daarover in overleg met zijn doelgroepen en stakeholders. Het KRC is tot zijn grote tevredenheid in zee gegaan met een nieuw communicatiebureau. Het verricht momenteel een strategische oefening over onder meer communicatie, bijvoorbeeld met betrekking tot zijn bekendheid.

De vragen over kleuterparticipatie en leerlingenvervoer zullen de medewerkers Leen Ackaert en Chris Vleugels beantwoorden. Wat het armoedeoverleg betreft, wijst Caroline Vrijens op de complexiteit van de zaak. Het Kinderrechtencommissariaat is steeds vragende partij geweest om erbij aan te sluiten. Daarvoor staat beleidsmedewerker Sarah Meys in. Zij volgt alle evoluties met betrekking tot het VAPA en dergelijke. De organisatie volgt goed op waarbij ze wil betrokken worden en neemt ter zake zo nodig ook zelf initiatief.

Als enige suggestie met betrekking tot de wachtlijsten kan Caroline Vrijens meegeven dat er meer middelen moeten worden geïnvesteerd om ze op te lossen. Elk jaar opnieuw brengt het Kinderrechtencommissariaat het als een van de grootste knelpunten naar voren in zijn jaarverslag. De onmogelijkheid om de zorgnood te beantwoorden is een fundamentele schending van de meest basale kinderrechten.

Sinds corona swingen de wachtlijsten helemaal de pan uit. Een kinderpsychiater bij het OPZ Geel, die veel samenwerkt met UKJA in Antwerpen, heeft gemeld dat jongeren vaak vier weken moeten wachten voor ze hulp krijgen. Soms worden jongeren noodgedwongen terug naar huis gestuurd, zelfs na een suïcidepoging. Dan gaat het al echt over leven of dood. Het Kinderrechtencommissariaat heeft dat element de jongste weken in het coronadebat proberen te brengen. Er is soms sprake van zeer ernstige situaties waarin jongeren de moed verliezen maar geen toegang hebben tot de juiste hulp. Ook de CLB's zenden verontrustende signalen uit en hebben moeten dweilen met de kraan open. Dat heeft Caroline Vrijens ook aan de Vlaamse ministers van respectievelijk Welzijn en Onderwijs meegedeeld. De Vlaamse Regering heeft recent ook extra middelen vrijgemaakt om de capaciteit te verhogen. Ze is zich bewust van de noden en legt een zekere alertheid aan de dag. Kinderpsychiaters en pediaters hebben heel recent een eigen bevraging gehouden omdat ze met een gebrek aan data kampen. Ze zijn ook in hun eigen dossiers nagegaan hoezeer de wachtlijsten wel gestegen waren. Ook federaal minister Frank Vandenbroucke is erbij betrokken, gezien de gedeeld Vlaamse en federale bevoegdheid voor de zorg. De minister heeft meer middelen toegezegd voor

de mentale gezondheid van jongeren. Het Kinderrechtencommissariaat volgt het dossier op, wil een zicht hebben op de evoluties en blijft het elk jaar aankaarten.

In hetzelfde kader wijst Caroline Vrijens op de studiedag over complexe dossiers van het KRC, met Leen Ackaert als trekker. Die ging over de wachtlijsten voor jongeren in zeer complexe situaties, bijvoorbeeld de combinatie van een beperking of psychiatrische problemen met een moeilijke thuissituatie. Vaak gaat het om jongeren waarvan vaststaat dat ze op die wachtlijsten zullen komen en waarvoor extra inspanningen nodig zijn. Het Kinderrechtencommissariaat kent dus de boodschap en denkt na over wat op dat vlak nog extra mogelijk is. Uiteraard overlegt het daarover ook met het kabinet.

Op de vraag over de input in de brede taskforce onder leiding van het kabinet-Beke antwoordt Caroline Vrijens dat ze daar vanaf het begin zelf in heeft gezeteld, en vervolgens, toen het heel specifiek over onderwijs ging, een medewerker. De Taskforce Kwetsbare Gezinnen verenigde een erg groot aantal organisaties, waaronder Caritas en het netwerk tegen armoede. Deze grote groep stakeholders kreeg de vraag naar de meest urgente noden. Het kon toen bijvoorbeeld over laptops en alle mogelijke aspecten gaan. Wat zijn de noden van kwetsbare gezinnen waarop moet worden ingespeeld? Leen Ackaert en onderwijspecialist Jean-Pierre Verhaeghe hebben meegewerkt aan een nota over onderwijs voor de relance vanaf september 2022.

Over het collectief leerlingenvervoer zal Chris Vleugels het nog hebben. In september was het alle hens aan dek en is het daarmee helemaal fout gelopen. Het KRC heeft aan de alarmbel getrokken. Door de afstandsregels moesten kinderen en jongeren per week nog meer uren in de bus zitten. Het Kinderrechtencommissariaat is in contact gebleven met de ouders om hun belangen te verdedigen.

Filip Brusselmans had een vraag over kinderen op de vlucht. Caroline Vrijens bevestigt dat elk kind telt. Het meest actief is het Kinderrechtencommissariaat in de Vlaamse beleidsthema's. Maar waar in federale thema's een extreme uitdaging of zelfs onderdrukking van de kinderrechten dreigt, kan het KRC niet afzijdig blijven. Het kan bijvoorbeeld gaan over erge ervaringen van jongeren met betrekking tot de politie of over kinderen en jongeren op de vlucht in een migratiecontext. Dan treedt Caroline Vrijens naar voren in nauwe samenwerking met de Franstalige tegenhanger Bernard De Vos, *délegué général aux droits de l'enfant*. De straatkinderen zijn bijvoorbeeld een doelgroep waarover het KRC een advies heeft uitgebracht. Kinderen in Syrische vluchtelingenkampen hebben vaak een Belgische ouder. Bernard De Vos is al naar daar gereisd en heeft er moeders en kinderen ontmoet. VUB-professor Gerrit Loots heeft de reis eveneens gemaakt en gerapporteerd dat het gaat over zeer schrijnende situaties. Kinderen jonger dan vijf lopen er door erge ondervoeding permanente schade op, zijn soms ook gewond en krijgen geen enkele vorm van scholing. Caroline Vrijens vindt het haar plicht om hun stem te laten horen, ook al zitten ze zo ver, en om hun belangen te verdedigen.

De tijdsbesteding aan dit dossier was overigens heel beperkt. De kinderrechtencommissaris heeft deelgenomen aan een federale commissie over dit probleem. Er is ooit een engagement aangegaan om kinderen onder de tien jaar terug te brengen. In die commissie heeft Caroline Vrijens de KRC-aanbevelingen gebracht. Ook heeft ze deelgenomen aan twee persconferenties, georganiseerd door de Franstalige evenknie. Meldingen over die kinderen komen eigenlijk nooit tot op het Kinderrechtencommissariaat. Van het KRC-team is Caroline Vrijens zelf de enige die tijd heeft gestoken in dit dossier, en dan nog vrij beperkt aangezien haar organisatie niet meteen in relatie staat met kinderen die ginder verblijven. Maar ze vindt het wel belangrijk om dergelijke schrijnende situaties aan te kaarten.

Voor de kindreflex en de kindtoets heeft de spreker geen toveroplossing voorhanden, maar ze hecht er zeker wel belang aan. Het Kinderrechtencommissariaat is bereid er verder over na te denken, samen met het beleid en andere kinderrechtenorganisaties. Ook KeKi doet erover in opdracht van het kabinet-Dalle een intensieve denkoefening.

Zelf heeft Caroline Vrijens webinars bijgewoond over de kindreflex met betrekking tot geweldsituaties. Er is nu een belangrijk initiatief om alle Vlaamse professionals die in contact komen met ouders, bijvoorbeeld in justitiehuisen of in de geestelijke gezondheidszorg, de vraag te laten stellen naar de omgang met de kinderen. Hoe ervaren de kinderen hun huidige situatie? Zijn ze veilig of niet? Is er iemand die minstens hun stem hoort en voor hen een oplossing zoekt?

De kinderrechtencommissaris staat heel erg achter een dergelijke uitrol van de kindreflex in Vlaanderen. Een veralgemeende kindtoets is nog iets anders, maar een kindreflex in het vermelde beleidsdomein kan wel een voorbeeld zijn om die reflex voldoende concreet te maken, wat altijd een uitdaging is.

Ook de Vlaamse Jeugdraad, een ontzettend belangrijke organisatie, brengt steeds het perspectief en de stem van kinderen en jongeren in de debatten, en wil altijd in nauw overleg met het betrokken kabinet hun stem laten horen. Het KRC werkt op regelmatige basis samen met de Vlaamse Jeugdraad, die het consequent bij het beleid betreft. Beide organisaties geven ook adviezen. Caroline Vrijens beschouwt het voor haarzelf en haar team als een kerntaak om die kindtoets in te brengen in het beleid. Het Kinderrechtencommissariaat probeert de stem en het perspectief van de jeugd te laten horen in alle commissies van het Vlaams Parlement.

Waddist heeft nu ook een app. Het KRC was daar al lang vragende partij voor. De Ambassade trekt het initiatief, en er zijn middelen voor beschikbaar. Het streven is om een representatief staal van de Vlaamse kinderen en jongeren van alle leeftijden te betrekken en af en toe vragen te stellen. Voor het KRC was dit bijzonder nuttig om te achterhalen hoe de jeugd bijvoorbeeld het afstandsonderwijs of bepaalde moeilijkheden ervaart. Dit is niet de oplossing voor de kindtoets, maar een combinatie van dergelijke kleine puzzelstukken kan een groot verschil maken. Een ander element is het voldoende betrekken van het middenveld en mensen die dagelijks in contact staan met kinderen en jongeren zoals jeugdwerkers, begeleiders in jeugdhulpvoorzieningen en leerkrachten in hoorzittingen aan het woord laten. Naast hun eigen perspectief geven ze ook een inzicht in de belevingen van kinderen en jongeren.

In schokmomenten zoals de coronacrisis valt het op hoezeer het beleid wordt gemaakt door en voor volwassenen. De vertaalslag naar de gevolgen voor kinderen en jongeren blijkt dan helemaal afwezig in de gedachtewereld van de beleidsmakers. Ze hakken knopen door vanuit de veronderstelling dat de volwassenen, tot wie ze zich uitsluitend richten, wel zullen weten wat ze vervolgens voor de kinderen moeten doen. Maar dat was dus niet het geval. WAT WAT heeft erg zijn best gedaan om de vertaalslag wel te maken. Ook Awel heeft er veel energie ingestoken. Maar heel wat kinderen en jongeren begrepen de richtlijnen niet goed. Ook ouders wisten niet goed wat de maatregelen concreet inhielden. Mochten jongeren nog gaan fietsen en joggen, of niet? Vaak hing het er dus louter van af hoe ouders daarmee omgingen, of kinderen en jongeren überhaupt nog buiten kwamen. Het toont nog maar eens aan hoe belangrijk de kindtoets en de blijvende dialoog met kinderen en jongeren wel is.

Ook de Kinderrechtendag is een soort kindtoets. Het Kinderrechtencommissariaat staat niet alleen met de organisatie ervan, maar werkt samen met de Vlaamse Scholierenkoepel, de Vlaamse Jeugdraad, het JKP, de Kinderrechtencoalitie en de educatieve dienst van het Vlaams Parlement. Kinderen en jongeren zullen in commissies

hun beleving verwoorden of ideeën aanbrengen over zaken die al op de agenda staan of er volgens hen misschien op hadden moeten staan, en de dialoog met onder andere Vlaams volksvertegenwoordigers aangaan. Het evenement is in volle voorbereiding. Caroline Vrijens kijkt er erg naar uit.

Een gelijkaardige vraag was of kinderen en jongeren voldoende worden gehoord. Caroline Vrijens denkt van niet. In zijn enquête heeft het KRC gevraagd: "mag jij meespreken over de regels rond corona?" Heel wat kinderen en jongeren in voorzieningen, maar ook thuis of in een schoolcontext, hebben aangegeven dat ze daarover niets te zeggen hadden en dat hun mening niet gevraagd werd. Er worden regels opgelegd waarover ze geen inspraak hebben gehad. De enquête vertrok eind april 2021 vanuit het aanvoelen dat een en ander echt niet oké was. De tweede dag waren er al 13.000 ingevulde enquêtes. Er waren ook andere vragen. Het KRC viel er zowat van achterover. Jongeren maar ook kinderen van tien of elf jaar hebben hun dank betuigd omdat ze eindelijk iets hebben kunnen zeggen, en omdat dit hen erg heeft geholpen.

Een duidelijke richtlijn over wat er precies moet gebeuren, komt daar niet uit voort, maar het toont op zijn minst aan dat er nog heel veel te leren is en dat jongeren veel te vertellen hebben. Die houding of reflex zou men in alle domeinen moeten respecteren. Het lokale niveau heeft met zijn kindvriendelijke steden en gemeenten al een stap vooruitgezet. Maar ook scholen en voorzieningen gaan het gesprek aan met kinderen en jongeren. Hoewel dit niet altijd het geval is, zijn er wel mooie voorbeelden van lokale besturen, jeugdhulpvoorzieningen en scholen die er wel veel aandacht voor hebben. CLB-medewerkers laten weten dat ze zijn gaan wandelen met jongeren, om toch eens met hen te kunnen spreken. Professionals op het terrein hebben heel veel inspanningen gedaan opdat kinderen en jongeren een luisterend oor zouden vinden.

Tinne Rombouts is erover bezorgd dat individuele verhalen soms te open en bloot naar voren komen. Hoewel ze daar begrip voor heeft, moet men inderdaad kinderen en jongeren ernstig nemen. Mits voldoende ondersteuning en voorbereiding zijn ze in staat om zelf te oordelen over wat ze willen vertellen. Het gaat ook over hun privacy. Vaak krijgt het KRC meldingen over de manier waarop de sociale media het privéleven van kinderen en jongeren blootleggen. Anderzijds mag ook een kind of jongere tot op zekere hoogte zelf beslissen wat hij of zij over zichzelf wil vrijgeven. Er zal altijd de afweging zijn tussen het recht op participatie, het recht op privacy en het portretrecht.

Van het stemrecht vanaf zestien jaar is het Kinderrechtencommissariaat traditioneel een fervent voorstander en verdediger. Ook dat heeft te maken met jongeren ernstig nemen. Het impliceert dat ze op lokaal niveau, binnen de stad of gemeente, maar ook in de school goed moeten geïnformeerd worden. Het recht op informatie op maat en in de eigen taal staat ook in het Kinderrechtenverdrag, wat hen in staat moet stellen om een gefundeerde mening te vormen.

De naweeën van de coronacrisis kan de spreker niet zo goed inschatten, maar ze is er wel bezorgd over. Zullen de gevolgen blijven wegen? Wat met de onderwijs-situatie? Zullen ze terug kunnen connecteren? Zowel leerachterstand als leefachterstand zijn belangrijke aandachtspunten. Hoe zal de motivatie eruitzien, de drive om de draad weer op te pikken? Hoe zal het beleid inspelen op degenen die misschien wel echt hebben afgehaakt en zelfs de taal niet meer echt machtig zijn omdat ze essentiële dingen gemist hebben? Het wordt een uitdaging voor scholen om de middelen te vinden om jongeren op dat vlak in kleinere groepjes te blijven ondersteunen. Het gebeurt nu, maar mag niet stoppen in september 2021. Het KRC blijft de vinger aan de pols houden, maar er is ook nood aan de monitoring en het wetenschappelijke inzicht van onderzoekers, artsen en mensen op het terrein.

In die context is het belangrijk om te vermelden dat vandaag nog steeds niet alle jongeren voldoende toegang hebben tot de digitale tools. Uit een heel recente Waddistbevraging over het afstandsonderwijs is naar voren gekomen dat een significante 51 procent beweert meer stress te ervaren en moeilijkheden te ondervinden met het schoolwerk. Maar liefst 13 procent heeft ook aangegeven geen laptop te hebben om goed te kunnen volgen. De digitale connectie is ook in de aanpak van de backlash een primordiaal aandachtspunt.

De spanning tussen jongeren en politie was zeker een issue en blijft niet beperkt tot de case in Kapellen, die uitgebreid het nieuws heeft gehaald. De Panoreportage heeft bepaalde uitwassen aan het licht gebracht. Het KRC is er bezorgd over. Gezien het enorme machtsverschil in die relatie moet er veel aandacht gaan naar wat daarin beter kan. Al in 2012 hebben vorig kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen en de Franstalige tegenhanger Bernard De Vos daarover een advies uitgebracht, dat nog altijd actueel en integraal toepasbaar is. Caroline Vrijens heeft het advies uitgebreid besproken met onder meer federaal minister Annelies Verlinden, die er tot haar blijheid oren voor had. Dezelfde reactie kreeg ze bij het kabinet van federaal minister Vincent Van Quickenborne. Daar hoorde Caroline Vrijens een bereidheid om erover na te denken, met wellicht een ketenaanpak voor ogen. Het gaat immers niet alleen om de politie maar ook om het parket, dat vaak de opdracht geeft tot een politieoptreden. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt al jaren om werk te maken van een kindtoets of een kindreflex binnen het politiewerk. Op dat vlak ligt vandaag echter nog niets op tafel. Corona heeft een en ander doorkruist, maar tegelijk net duidelijk gemaakt hoe belangrijk het thema is.

De indruk van Caroline Vrijens is dat jongeren soms scherper worden beoordeeld dan volwassenen, mogelijk omdat er geen correct beeld van de jeugd heerst. Er zijn soms dingen misgegaan en het heeft ook wel zijn redenen. Geweld is nooit goed te keuren, maar er is enig begrip nodig voor de moeilijke situatie waarin jongeren zich bevonden. Heel wat jongeren hebben ontzettend hun best gedaan om zich aan te passen en flexibel te zijn. Daarvoor zou men vooral veel appreciatie moeten hebben. Jeremie Vaneeckhout wees er al op dat klachten over de jongere generatie van alle tijden zijn. Dat kan Caroline Vrijens natuurlijk niet meteen veranderen. Haar hele team probeert om dat beeld te kantelen, een ander verhaal te laten horen, en hun perspectief te tonen. Dat perspectief wijkt dan vaak af van het publieke debat of de verhalen in de media.

Er was ook de heel algemene vraag naar de cruciale uitdagingen voor de kinderrechten. Het zou heel lang duren om die volledig te beantwoorden. Caroline Vrijens heeft die uitdagingen een plek gegeven in het beleidsplan bij het begin van haar mandaat voor 2020-2025. Ze vermeldt: gelijke onderwijskansen, ook voor kinderen in een financieel moeilijke situatie; kinderen op de vlucht; en kinderen in jeugdhulpvoorzieningen. Ook een goede inzet op kindvriendelijke steden en gemeenten acht ze van groot belang. De al vermelde relatie tussen jongeren en politie plaatst ze ruimer in het recht op bescherming van de fysieke en psychische integriteit uit het beleidsplan. Ook de kindreflex met betrekking tot geweldsituaties heeft ermee te maken. Het is de plicht van het Kinderrechtencommissariaat om zich daar actief op toe te leggen, aangezien het zware kinderrechtenschendingen betreft.

In de jeugdhulpverlening zijn de dossiers meestal complex. Vaak betreft het jongeren die tussen de mazen van het net vallen. De capaciteit in de jeugdhulp is een probleem. Daar is ook het federale niveau bij betrokken. Omgekeerd zijn er aan de geestelijke gezondheidszorg ook Vlaamse aspecten. Ook het gezin is hierin een belangrijk item, onder andere om broers en zussen samen te houden. In het algemeen zijn rechten van jongeren die in jeugdhulpvoorzieningen verblijven, inclusief de besloten opvang, van groot belang.

Ten slotte is ook de toegang voor iedereen tot vrijetijdsbeleving een cruciale uitdaging, zoals ook het JKP bepaalt. Voor sommige kinderen is dat vandaag zeker geen realiteit. Kinderen in armoede en kinderen met een beperking kunnen vaak maar in heel beperkte mate deelnemen aan vrijetijdsactiviteiten.

Chris Vleugels, adviseur Klachtenlijn bij het Kinderrechtencommissariaat, gaat eerst verder in op de coronagerelateerde statistieken in het jaarverslag. Het gaat onder meer om de algemene signalen over de coronamaatregelen, maar daarnaast zijn ook inhoudelijk toewijsbare thema's aan corona gelinkt. De ruim dertig klachten over de schoolresultaten hadden natuurlijk een duidelijke link met corona en de bezorgdheden van leerlingen en ouders. De meldingen over sancties kenden een hoge piek in de periode van de eerste lockdown. Er waren grote zorgen met betrekking tot leerlingen die net van school waren gestuurd of in een tuchtprocedure zaten, aangezien hun slaagkansen en de continuïteit van hun leerprocessen op dat moment heel onzeker werden. Het KRC heeft dit aangekaart bij minister Weyts, en was blij dat in een nooddecreet is geregeld dat die leerlingen hun jaar konden afmaken.

Kijken naar alleen de loutere meldingen van corona vertekent dus de cijfers. Toch is ook dat een blijvend aandachtspunt, aangezien er intussen al een heel jaar een coronaregime geldt en de cijfers in het registratiesysteem alleen maar toenemen. Het KRC onderzoekt hoe het dit kan verfijnen in zijn registratiesysteem.

Enkele vragen gingen over de deelname van het Kinderrechtencommissariaat aan stuurgroepen. Jean-Pierre Verhaeghe woont het overleg met de Vlaamse kleutercoördinator bij. Het heeft sinds de coronacrisis wel degelijk plaatsgevonden, maar minder frequent dan verwacht. In zijn advies bij de beleidsnota Onderwijs 2019-2024 van minister Weyts (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 129/1) heeft het KRC extra aandacht gevraagd voor de overdracht tussen thuis en school, en niet alleen bij kinderen in probleemsituaties. Sommige groepen ouders zijn terughoudend om hun kleuters op jonge leeftijd al regelmatig naar school te sturen vanuit de bezorgdheid of hun kind daar wel goed zal worden opgevangen.

De klankbordgroep Collectief Leerlingenvervoer Buitengewoon Onderwijs is in het werkjaar 2019-2020 niet kunnen doorgaan. De geplande bijeenkomst op 23 maart 2020 is afgelast. De eerstvolgende bijeenkomst heeft plaatsgevonden in november 2020, dus na het hier besproken werkjaar.

In september werd de Klachtenlijn ineens overspoeld met extra meldingen over collectief leerlingenvervoer in het buitengewoon onderwijs. Het KRC hecht groot belang aan dit thema. Het loopt erg fout met lange ritduren. Waar het KRC vroeger de alarmklok luidde over vier uur per dag in de bus, kwamen er nu al meldingen over kinderen die vijf tot zes uur per dag in de bus zaten. Onderzoek van het KRC wees uit dat dit ligt aan het gescheiden ophalen van kinderen uit het buitengewoon basisonderwijs en het buitengewoon secundair onderwijs. Het Kinderrechtencommissariaat heeft dan gevraagd of dit gescheiden ophalen wel noodzakelijk is, en gesteld dat in bevestigend geval dringend extra bussen en middelen vereist zijn. Indien het niet noodzakelijk zou blijken, vraagt het KRC om de kinderen terug samen op te halen.

Het gescheiden ophalen is dan vrij snel afgevoerd in de meeste scholen maar wordt door sommige scholen nog altijd toegepast. Daarmee is de algemene problematiek van het leerlingenvervoer in het buitengewoon onderwijs uiteraard nog niet opgelost. In de regelgeving komt geen maximumtijd voor, al heeft De Lijn wel een interne norm van 110 minuten voordat een rit wordt gesplitst en er een extra bus bijkomt. In de coronacontext aan het begin van het schooljaar 2020-2021 lag die norm op 150 minuten voor een enkele rit. Het is de spreker nog niet duidelijk of hij intussen terug op 110 minuten ligt, wat nog altijd bijzonder lang is. In het

algemeen blijft het een groot probleem, al gelooft het Kinderrechtencommissariaat sterk in de pilootprojecten en de zoektocht naar alternatieven. Die gaan meer uit van de ondersteuning die een kind nodig heeft om op school te geraken dan van het huidige systeem.

De vraag over de AVMD-richtlijn is of het Kinderrechtencommissariaat vindt dat in de omzetting voldoende elementen zitten om een uniforme behandeling doorheen alle types mediadiensten te garanderen. Dat heeft het KRC inderdaad aangekaart in zijn advies. Consumenten verwachten dezelfde bescherming tegen schadelijke inhoud of met betrekking tot reclame die op kinderen en jongeren is gericht, bij lineaire en ondemandtelevisie. Chris Vleugels kan geen gedetailleerde stand van zaken geven aangezien het de specialiteit is van een beleidsadviseur. Uiteraard is het niet eenvoudig om voor pakweg VTM en YouTube precies dezelfde regels te doen gelden.

Tot slot gaat de spreker in op het privacyaspect, dat bij het ombudswerk van het KRC een rol speelt in allerlei domeinen, bijvoorbeeld in het onderwijs. Intrafamiliaal zijn er privacykwesties met betrekking tot bijvoorbeeld echtscheiding en sharenting, of als kinderen betwisten dat familiefoto's worden gedeeld. Het speelt heel expliciet mee wanneer kwetsbare kinderen herkenbaar in beeld komen en daar een klacht over hebben.

In de afweging van het Kinderrechtencommissariaat worden altijd het recht op informatie, het recht op bescherming en het recht op toegang tot diensten meegenomen. Soms weegt de privacy het zwaarste door. Een extreem voorbeeld betreft een school die voor broodjes wilde laten betalen door middel van de biometrie van de handpalm. Het KRC heeft dit beoordeeld als een verregaande inbreuk op de privacy en de integriteit van de leerlingen. Het is uiteindelijk niet doorgegaan. Anderzijds komt aan collectief leerlingenvervoer technologie te pas waarmee jongeren met een handicap leren zich zelfredzaam te verplaatsen met het openbaar vervoer. De oplossing die het Kinderrechtencommissariaat voorstelt, moet dus oog hebben voor de verschillende rechten, in het belang zijn van de minderjarige en ook rekening houden met andere belangen.

Leen Ackaert, beleidsadviseur bij het Kinderrechtencommissariaat, zal nader ingaan op het JKP. Op 18 maart 2021 was er daarover een mooie hoorzitting met een bijdrage van de Vlaamse Jeugdraad en het Kinderrechtencommissariaat (*Parl.St. VI.Parl. 2020-21, nr. 478/2*). Voor het KRC is het JKP een gelegenheid om de minister van Jeugd op basis van de klachten aanbevelingen te bezorgen. De minister moet dan een keuze van de prioriteiten maken, samen met andere betrokken ministers. Het Kinderrechtencommissariaat betreunde aanvankelijk de keuze om de bestrijding van kinderarmoede niet in de vijf prioriteiten op te nemen. Op 18 maart heeft de minister beloofd om er eraan tegemoet te komen, maar het mag altijd nog meer zijn.

De jongste tijd vraagt het Kinderrechtencommissariaat aandacht voor het kindperspectief bij het woonbeleid. Het verheugt de organisatie dat de minister van Wonen verschillende initiatieven ondersteunt om het kindperspectief meer te verspreiden. Zelf participeert het KRC met webinars voor lokale mensen die in het woonbeleid actief zijn.

De spreker is ook tevreden met de extra middelen vanwege de minister van Jeugd voor kwetsbare kinderen en hun vrije tijd.

Met een JKP is het altijd een beetje schipperen. Het Kinderrechtencommissariaat krijgt heel veel vragen over vechtscheidingen en wordt vaak gevraagd om te bemiddelen, maar dat komt in het JKP niet tot uiting. Het KRC vraagt alleszins aan

de minister om ondanks de prioriteiten werk te maken van alle aspecten van de kinderrechten, omdat anders kiezen verliezen dreigt te zijn.

Wat het label betreft, is er een enorme nood aan ondersteuning aangezien meerdere lokale besturen zich willen inzetten voor een kind- en jeugdvriendelijk beleid. 24 gemeenten en steden ambiëren momenteel het label, of een verlenging of het behoud ervan. Het KRC verwacht dat zeker vijftig steden en gemeenten een aanvraag zullen hebben ingediend tegen 2024. Het KRC kijkt naar Vlaanderen voor steun in de jurering, die nu grotendeels op vrijwilligers rust. Caroline Vrijens zit in de jury en Leen Ackaert in de stuurgroep.

Voorts adviseert de spreker de commissie om eens een hoorzitting te houden over het kinderrechten- en jeugdbeleid in zijn integraliteit, en somt ze thema's op die daarin aan bod kunnen komen.

De kindreflex stond in de beleidsnota Jeugd 2019-2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2019-20, nr. 145/1*). Het KRC is ervan uitgegaan dat het een nieuw JoKER kon worden. Na enig zoeken wordt de kindreflex nu inderdaad ingevuld in het kader van JoKER. In dat geval pleit het Kinderrechtencommissariaat voor een sterker mandaat om deze rapportering veel vroeger in het proces in te zetten, en voor meer flexibiliteit en dynamisme. Soms verzandt een en ander in papierwerk en lijkt de dynamiek om een kindperspectief in het beleid te brengen, wat te verdwijnen. Het dreigt soms te gaan over kruimeltjes, die echter wel arbeidsintensief zijn.

Beleidsadviseur Sofie Van Rumst ontwikkelt een project over spreekrecht. Het gaat over verhalen die kinderen kunnen vertellen aan de jeugdrechter. In dat geval moet deze vanuit een kindreflex beseffen dat het een beslissing over kinderen betreft. "Heb ik een duidelijke plaats gegeven aan hun verhaal, aan hun ervaringen?", is een vraag die de rechter moet stellen. Kinderen met complexe problemen hebben net zo goed de behoefte om een zieke ouder of grootouder te bellen, maar mogen dat dan niet. Dat soort kleinere aspecten kan een groot verschil betekenen. Een ander voorbeeld is dat kinderen behoefte hebben om zelf voor iemand te zorgen, al is het maar voor een dier of een plant. Dat wordt in de jeugdzorg al eens vergeten. Die ziet de zorg enkel als iets dat aan de kinderen en jongeren zelf moet worden verstrekt.

3. Aanvullende vragen en antwoorden

Tinne Rombouts gaat in op de stelling dat jongeren vaak het gevoel hebben niet gehoord te worden. Ze waren blij met de brede bevraging omdat ze eindelijk op hun situatie mochten reageren. Ook het commissielid zelf ervaart de reflex om in gesprekken met jongeren te vragen hoe het met hen gaat en hoe ze met de situatie omspringen. De maatschappij zou in het algemeen de jongeren bewuster de gelegenheid moeten bieden om hun eigen visie in te brengen.

Een beleidsmaker als een parlement moet daar oog voor hebben maar heeft anderzijds ook antennes ter beschikking, waaronder de middenveldorganisaties. Er zijn al bevragingen georganiseerd door rechtenorganisaties, door de Vlaamse Jeugdraad en door universiteiten. Ook politieke partijen overwegen dergelijke jongerenbevragingen. De vraag is maar hoe dat alles het best wordt georganiseerd. Moet het rechtstreeks gaan of langs organisaties? Dreigt er geen overbevraging? Het komt er dan op aan de juiste rolverdeling vast te leggen. Welke tips en alternatieven ziet het Kinderrechtencommissariaat?

Ten tweede willen jongeren uiteraard ernstig genomen worden. Ook op dat vlak pleit *Tinne Rombouts* voor het juiste evenwicht tussen het rechtstreeks horen van hun individuele stem en de vertolking langs de middenveldorganisaties. Het Vlaams Parlement is altijd meer van die organisaties uitgegaan dan van de individuele

stem. Dat neemt niet weg dat parlementsleden het individuele gesprek ook zelf kunnen aangaan.

Caroline Vrijens begrijpt de vraag van Tinne Rombouts en noemt haar bezorgdheid terecht. Om kinderen of jongeren op individuele basis te betrekken bij het beleid of hun verhaal te laten doen, is een goede omkadering nodig. Zo niet raken ze in een kwetsbare positie. Dat is zeker niet het oogmerk van het Kinderrechtencommissariaat. Ook de kinderrechtencommissaris heeft al gewezen op de rol van het middenveld. Vele organisaties op het terrein werken dagelijks rechtstreeks met kinderen en jongeren en hebben een en ander te vertellen over de stem en de beleving van die kinderen en jongeren. Voor een dialoog op een zo hoog niveau als de Vlaamse Gemeenschap zal zoiets een zoektocht zijn.

Het KRC zelf heeft door zijn Klachtenlijn en in zijn dossierclassificatie vaak rechtstreekse gesprekken met kinderen en jongeren. De basis van zijn werk is weten hoe ze bepaalde zaken beleven. Op die manier probeert het hun stem te vertolken bij het beleid.

De Kinderrechtendag zal alvast een mooie gelegenheid zijn voor dialoog tussen jeugdigen en volksvertegenwoordigers. De medewerkende organisaties Vlaamse Scholierenkoepel en Vlaamse Jeugdraad hebben ervaring om jongeren goed voor te bereiden opdat ze niet zomaar out of the blue een bepaald verhaal moeten vertellen. *Caroline Vrijens* heeft er alle vertrouwen in.

De Vlaamse Scholierenkoepel is ook altijd betrokken bij het onderwijsoverleg. In de coronacrisis onderhoudt hij een nauwe dialoog met het kabinet Onderwijs. De Vlaamse Jeugdraad heeft bijzondere interesse om te werken rond de vrije tijd, maar adviseert ook op hele andere domeinen het beleid. Hij is ook voor jeugdige meerderjarigen een belangrijke partner.

Het Kinderrechtencommissariaat bekleedt een enigszins aparte positie door zijn verbondenheid met het Vlaams Parlement. Het bestrijkt een ontzettend scala aan beleidsdomeinen, en probeert daarin de stem en het perspectief van de jongeren in het parlement te laten horen.

In verband met de coronacrisis heeft de kinderrechtencommissaris samen met de NCRK vurig gepleit om bij de bevoegde instanties iemand mee aan tafel te nemen die echt gespecialiseerd is in de problematieken van de jeugd. Bijvoorbeeld een kinderpsychiater kan de aandacht erop vestigen dat het jonge brein nog in volle ontwikkeling is en specifieke behoeftes heeft. Aan die verzuchting is nooit veel gevolg gegeven. Het KRC en de NCRK zijn op die nagel blijven kloppen. Op een bepaald moment heeft men dan inderdaad een aantal experts beluisterd, maar wanneer er beslissingen moesten genomen worden, zaten ze toch weer niet mee aan tafel.

Tot slot gaat de spreker nog in op de nog onbeantwoorde vraag over de lokale integrale veiligheidscellen. Naar aanleiding van de stemming over het ontwerp van decreet houdende de machtiging van de Vlaamse deelnemers aan en de regeling van de modaliteiten van deelname aan de lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 700/1) heeft het Kinderrechtencommissariaat een advies uitgebracht. De organisatie erkent het belang van de strijd tegen radicalisering maar is ook bezorgd. Het advies was nogal kritisch aangezien heel wat jeugdhulpvoorzieningen expliciet in het toepassingsgebied vermeld staan. Het jeugdwerk op zich is daar wel uitgehaald en valt onder de residuaire diensten die door een burgemeester kunnen worden uitgenodigd.

De bezorgdheid van het KRC betreft het risico dat het beroepsgeheim te snel kan worden doorbroken, waardoor de vertrouwensrelatie en het recht op hulp van kinderen en jongeren in het gedrang komen. Het advies was overigens van de hand van Leen Ackaert. Het Kinderrechtencommissariaat blijft het dossier op de voet volgen. Voor meer informatie verwijst Caroline Vrijens naar de website <https://www.kinderrechtencommissariaat.be>.

Elisabeth MEULEMAN,
voorzitter

Filip BRUSSELMANS
Tinne ROMBOOTS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

AVMD	audiovisuele mediadiensten
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
CRM	Customer Relationship Management
IS	Islamitische Staat
JKP	jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan
JoKER	kind- en jongereneffectrapport
KeKi	Kenniscentrum Kinderrechten
KRC	Kinderrechtencommissariaat
NCRK	Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind
ngo	niet-gouvernementele organisatie
OPZ	Openbaar Psychiatrisch Zorgcentrum Geel
UKJA	Universitaire Kinder- en Jeugdpsychiatrie Antwerpen
VAPA	Vlaams Actieplan Armoedebestrijding
vte	voltijdsequivalent / voltijdequivalent
VTM	Vlaamse Televisiemaatschappij
VUB	Vrije Universiteit Brussel